מאי טעמא דת"ק א"ר יצחק בר אבודימי כתיב בכל השרץ השורץ כל מקום שהוא שורץ וכתיב על הארץ הא כיצד ודאי מגעו טמא ספק מגעו טהור ורבי שמעון מ"ט אמר עולא כתיב אך מעין וכתיב יטמא (עד הערב) הא כיצד צפה בכלים טמא בקרקע טהור: ת"ר כל [א] הניטלין והנגררין ספיקן טמא מפני שהן כמונחין והנזרקין ספיקן טהור חוץ מן כזית המת והמאהיל על פני טומאה וכל דבר שמטמא מלמעלה כלמטה לאיתויי זב וזבה בעי רמי בר חמא [ב] מת בכלי וכלי צף על פני המים מהו בתר כלי אזלינן או בתר [ג] מיתא אזלינן את"ל בתר כלי אזלינן [ד] מת על גבי שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת שבעה כמאן דמחתא טומאה בכלי דמיא או דילמא טומאה סמיכתא היא ואת"ל כמאן דמחתא טומאה בכלי דמיא [ה] וטמא ודאי שרץ על גבי נבילה ונבילה צפה מהו כיון דתרווייהו טומאת ערב אינון טומאה סמיכתא היא או דילמא האי כזית והאי כעדשה שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא נינהו או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא [ו] ואת"ל שרץ על גבי שרץ כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחא בכלי דמי שרץ על גבי נבילה שנימוחה מהו כיון דנימוחה הויא ליה משקה או דלמא האי אוכלא הוא ואת"ל דאוכלא הוא שרץ ע"ג שכבת זרע מהו ואת"ל כיון דמיתעקרא ה"ל כי אוכלא שרץ ע"ג מי חטאת [ז] ומי חטאת צפין על גבי המים מהו לא ידעינן תיקו:

אמר

כתיב בכל השרץ השורץ. דמשמע בכל מקום ששורץ טמא ואפי' צף וכתיב על הארץ דמשמע דבעינן שיהא מונח על הארץ ולא צף: **הא כיצד ודאי נגע.** בטומאה בכ"מ שהוא בין במים בין בקרקע טמא הא ספק נגע כגון לאחר שנמצא צף על פני המים ה"ז טהור בין שנמצא צף במים שבכלים או במים שבקרקע דספק מגע צף לעולם טהור: **אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור.** דמשמע דצפה בקרקע טהור: **וכתיב יטמא הא כיצד צפה בכלים.** ספיקו טמא צפה בקרקע ספיקו טהור: **כל הניטלין והנגררין.** בין טומאת שרץ בין טומאת נבילה ובשעת א) נטילתן או גרירתן ספק נגע בהן אדם וכלים: **ספיקן טמא.** שכל הנגרר והניטל כמו שהן מונחין דמי והוי כספק טומאה ברה"י דספיקו טמא דגמרי' מסוטה (סוטה דף כח:) דכתיב בה ונסתרה והיא נטמאה ב) אבל אם היו זורקין ג) דבשעת זריקתן ספק נגע בהן אדם וכלים ספק לא נגע ספיקו טהור ג) דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא כטומאה צפה דמיא וספיקו טהור: ה"ג **חוץ מכזית מן המת והמאהיל על פני טומאה שמטמא מלמעלה כלמטה לאיתויי זב וזבה.** כלומר חוץ מכזית מן המת שזורק ע"ג אדם או טהרות ובין שזורק טהרות על כזית מן המת או האדם עצמו דלג עליו וספק הוא אם האהיל עליו ד) שספיקו טמא לפי שמטמא מלמעלה כלמטה הואיל והוא מטמא שלא בנגיעה כגון ע"י אהל. והאי דתני והמאהיל על פני טומאה דלא צריך למיתני אלא חוץ מכזית מן המת והמאהיל עליו לאיתויי זב וזבה שמטמא נמי מלמעלה כלמטה באבן מסמא שאם ישב זב על האבן ה) ועל הכלים ועל האדם שהן בתוך הבור תחת האבן נטמא האדם והכלים כמו במגע עצמו וכן אם הזב מלמטה והטהור יושב ו) על אבן מסמא: **בעי רמי בר חמא מת בכלי וכלי צף על פני המים.** וידוע ודאי שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע אם לא נגע בו: **מהו.** גבי מתניתין מאי טעמא חיישינן לטומאה צפה דהתם איכא למיחש שמא האהיל עליו אבל הכא דידוע הוא לו שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע ז): **מי אמרינן בתר כלי אזלינן.** וכמאן דמונח על גבי קרקע דמי וספק מגעו טמא: **או בתר מיתא אזלינן.** ומת מיהא אזיל וצף על פני המים אגב הכלי וספיקו טהור: **אם תימצי לומר.** כיון דמת עצמו לא הוי צף ח) על פני המים הוא בתר כלי אזלינן וכמאן דמונח על גבי קרקע דמי וספק מגעו טמא: **מת המונח על גבי השרץ.** ושרץ צף על פני המים מהו כיון דשרץ טומאת ערב ומת טומאת שבעה כמאן דמחתא טומאה בכלי דמי וספק מגעו טמא: **או דילמא.** הא טומאה עבה ט) סמיכתא היא וכיון דצף שרץ כצף מת דמי י) (מיתה מיהא אזיל וצף על פני המים אגב הכלי וספק מגעו טהור): **ואם תמצא לומר.** כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת ז' כמאן דמחתא בכלי דמי וספיקו טמא ודאי: **שרץ צף ע"ג נבילה.** והוא הדין נמי לנבילה ע"ג השרץ אלא האי דקמיבעיא ליה הכי דשיעורא דשרץ דהוה כעדשה קאי על שיעורא דנבילה דהוי בכזית (א) ולאו שיעורא דנבילה ע"ג שיעורא דשרץ: **או דילמא.** כיון דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמנח בכלי דמי וספק מגעו טמא: כ) **ואם"ל.** דשרץ ונבילה נמי כיון דהאי שיעוריה בכזית והאי שיעוריה בכעדשה כמאן דמחתא בכלי דמי וספק מגעו בשרץ טמא: **ואם"ל שרץ ע"ג שרץ כיון דמיפסקי מהדדי כמאן דמנח בכלי דמי.** וספק מגעו העליון ע"ג שרץ ספיקו טמא: **שרץ ע"ג נבילה שנימוחה מהו.** מי אמרינן כיון דנימוחה הויא לה משקה ושרץ צף על גביו וספק מגעו טהור דכמאן דצף על פני המים דמי: **או דילמא כיון דאוכל הוא.** ה"ל כמאן דמונח ל) על גביו וכמו דמונח ע"ג קרקע דמי מ) דספק מגעו טמא: **ואם"ל.** הכא כיון דאוכלא הוא ולא שוו שיעורייהו אהדדי דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמונח ע"ג כלים דמי: **שרץ** נ) **ע"ג שכבת זרע.** ושכבת זרע צף על פני המים מהו מי אמרינן הואיל ושכבת זרע לאו אוכלא הוא ה"ל כמשקה והוה שרץ צף וספיקו טהור: **ואת"ל כיון שנתעקרה.** מבשרו של אדם ממש ולא דמי לשאר משקה שבתוכו כגון מי רגלים שמכונסין לתוכו ה"ל שכבת זרע כי אוכלא דקמיך הוא: **שרץ צף ע"ג מי חטאת.** ומי חטאת עבין הן מפני אפר פרה שבהן מי הוי כאוכלא או דילמא משקה הוי והוי כשרץ צף וספיקו טהור. לא ידעינן תיקו:

אמר

כתיב אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור וכתיב יטמא י) (עד הערב) הא כיצד בכלים טמא. דדוקא דומיא דמעיין ובור שהם מים שעל גבי קרקע: **כל** הניטלין. אדם עומד במים וחברו היה משלשל² שרץ [ספק] נגע בו האדם העומד במים: או הנגררין. שהיה חבירו גורר שרץ על פני המים ספק נגע ספיקו טמא: מפני שהן כמונחין כיון [שיד] אדם תופס בם אין כאן דין טומאה צפה: **והמאהיל** על פני הטומאה. כגון אדם ההולך במים ונמצא כזית מת קבוע במים ספק עבר הטהור עליו והאהיל על המת דבשרץ כי האי גוונא טהור או במת לטומאת מגע דכך לי [טהרה] צפה וטומאה קבוע כמו טומאה צפה וטהרה קבוע מ"מ באהל לא מטהרינן: דבר³ שהוא מטמא למעלה כלמטה לאיתויי זב וזבה שמטמא בהיסט וכן עליונו של זב וזבה (מלמעלה) כלמטה ממשכבו ואם זב וזבה עוברים במים וכלי אצלם ספק הסיטו אין לנו ליטהר משום טומאה צפה אלא במגע דוקא דומיא דשרץ וכן אם מדלקות שם וזב עובר⁴ ספק דרס אין לטהר משום טומאה צפה: **בעי** רמי בר חמא מת בכלי וכלי צף על פני המים מהו בתר כלי אולינן. והא נח או דילמא בתר מיא אזלינן והא לא נח מת ע"ג שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת ז' כמי דמחתא בכלי דמיא או דילמא כיון דהאי טומאה והאי טומאה(פ) סמיכתא היא ואת"ל כמאן דמחתא בכלי ודאי דמיא שרץ ע"ג נבילה ונבילה צפה על פני המים מהו כיון דתרוייהו טומאת ערב טומאה סמיכתא היא כחדא טומאה עבה ולא חשיב כמונחת או דילמא האי כזית והאי כעדשה שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא הוא או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא אם תימצי לומר כיון דמפסקי לא נבילה⁵ שנימוחה מי הוי הך נבילה כי משקה והוי שרץ שעל גבה כטומאה צפה על פני המים או דילמא אוכלין הוא ואת"ל כי אוכלין הויין לה ואינן חשובים משקה וה"ל⁶ כמי שאינו צף על פני המים והא שרץ על גביו⁷ הואיל כשהנבילה שנימוחה צפה⁸ על פני המים כזית⁹ והאי בכעדשה כמאן דמנח דמי שרץ ע"ג שכבת זרע מהו מי הויא לה כי משקה ואת"ל כיון דמתעקר מגופיה לא חשיב משקה אלא כי אוכלין יש לדונו שרץ ע"ג מי חטאת שהיה שם אפר ומים וע"י האפר הוא עב ומי חטאת דנקיט אומר ר"י דהוא הדין דמצי למנקט אפר ומים בעלמא אי חשיב משקה אי לא אלא לרבותא נקט דאע"ג דאיכא למימר כיון דהאי טומאה והאי טומאה הויא ליה כי טומאה סמיכתא: צפה¹⁰ על פני המים מ"מ כיון דהני מי חטאת הוו להו משקה¹¹ עליהן ס) והואיל¹² כי צפה על פני המים:

נזיר

מסורת הש"ס

א) [חולין קכו.], ב) [עיין זבחים לג.], ג) [במדבר ה], ד) [תוספ' פ"ג דטהרות מותק זהו], ה) צ"ל והאי טומאה טומאה כו'. יעב"ץ, ו) גי' א"מ והוי,

◆

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יא מא
אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם: ויקרא יא מג
2. אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: ויקרא יא לו

◆

נוסחת הריב"ן

א) ובשעת גרירתן או נטילתן: ב) ובשעת: ג) ולא: ד) ספיקו: ה) שעל: ו) יושב לו על: ז) אם נגע אם לא נגע מהו מי אמרינן כו': ח) לא הוי צף דהא קאי ומונח בכלי הוא בתר כלי: ט) הא טומאה עבה כמו טומאה דקביעא הפ"ד ואת"כ מס"ד סמיכתא: י) דמי מיהא כאילו מת אזיל: כ) ואת"ל שרץ על גבי שרץ כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחא בכלי דמי וספק מגעו בעליון ספיקו טמא ואת"ל דשרץ ונבילה נמי כו' (ואת"ל שרץ כו' ספיקו טמא) כ"ה ליתא בכ"י: ל) דמונח ליה על גביו וכמאן דמונח: מ) וספק מגעו: נ) שרץ צף:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שרץ צף וכו' בכזית ולא קאי שיעורא דנבלה:

◆

גליון הש"ס

גמ' מת בכלי וכלי צף על פני המים. כעין זה שבת דף ה ע"ב:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' הניטלין. נ"ב בתוספתא (פ"ג דטהרות) הנגררין הנטלין (וכ"ה ברמב"ם): [ב] שם מת. צ"ל שרץ (וכ"ה ברמב"ם). דס"ל דצפה אינה אלא לענין שרץ בלבד כפשטות הגמ' דלא כרש"י ותוס'): [ג] שם מיתא. צ"ל מיא (וכ"ה כתוב): [ד] שם מת ע"ג שרץ. צ"ל שרץ ע"ג מת (וכ"ה ברמב"ם): [ה] שם וטמא (וטמאת) מ"ח (וליתא בספרים): [ו] שם (ואת"ל שרץ ע"ג שרץ כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחא בכלי דמי) תא"מ (ונמחק בהגהות דלא תלי בהו) אך מהרמב"ם משמע דגרים האת"ל להיפך ע"ש: [ז] שם (ומי חטאת צפין ע"ג המים) תא"מ (דמיותר הוא וכמו שהוכר בהגהות שמקודם):

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ד מהל' אבות הטומאה הל"ג:
לא ב מיי' שם פט"ו הל' ו:
לב ג מיי' שם פי"ז הל"ח:
לג ד ה ו ז ח ט מיי' שם פי"ד הל"ד:

◆

הגהות התוספות

1. דיבור זה שייך לפני הדיבור הקודם. 2. יש גורסין מטלטל. 3. צ"ל וכל דבר, והוא תחלת דיבור אחר. 4. צ"ל עובר עליהם. 5. צ"ל שרץ ע"ג נבילה כו'. 6. צ"ל וה"ל שרץ שעל גביו כו'. 7. תיבות והא שרץ על גביו, נמחק. 8. צ"ל הצפה. 9. צ"ל שיעורו בכזית. 10. צ"ל ומי חטאת צפה על פני המים מהו. ותיבת מ"מ נמחק. 11. צ"ל שם משקה. 12. צ"ל והו"ל.

◆

מוסף רש"י

כל מקום שהוא שורץ. ואפילו על המים, וכתיב על הארץ, הא כיצד, כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק (חולין קכו.).

◆

פי' הרא"ש

דתנן ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע. משנה היא פ"ד דמסכת טהרות וקתני לעיל מינה אלו ספיקות שטיהרו חכמים וכו' ס' טומאה צפה על פני המים. וקתני בתר הכי ס' טומאה צפה על פני המים פירוש שטהרו חכמים בין במים שבכלים בין במים שעל פני קרקע. כתיב כל השרץ השורץ וכו' דמשמע בכל מקום שהוא שורץ פי' ראוי לשרוץ ואפי' על המים (ש"מ) [מטמא]. וכתיב השרץ השורץ על הארץ דמשמע דוקא על הארץ מטמא: הא כיצד. ודאי נגע בכל מקום טמא אבל ספק נגע על המים טהור: כתיב אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור דמשמע הנוגע בשרץ שעל פני מי מעין ובור ומקוה טהור: וכתיב בתריה והנוגע בהם יטמא דמשמע בכל מקום: כל הניטלין והנגררין. אם נטל שרץ בידו או גררו בארץ אצל טהרות ס' נגע ס' לא נגע ספקן טמא דלא חשיבה טומאה צפה כיון שהוא ביד האדם: והנזרקין. אם זרקן באויר אצל טהרות אע"פ שבא מכח האדם חשוב טומאה צפה: חוץ מכזית מן המת. שזרקו ס' האהיל על הטהרות טמאים דטהרות טומאה צפה מקראי דכתיב בשרץ גמרי' הלכך לא מטהרי' אלא בטומאת מגע דשייכא בשרץ: והמאהיל ע"פ הטומאה כגון שזרק טהרות ס' האהילו על המת דבכה"ג בס' מגע טהור בין שהטומאה צפה(א) דהכי איתא בתוס' דטהרות כשם שטהרו ס' טומא' צפה וכו' כך טהרו וכו' טהרה צפה וכו' כיצד עריבה שהיתה טמאה טומאת מת וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר ונתן בתוכו וירדו גשמים ונתמלאת הרי הוא צף ע"פ המים ס' נגע בה ספק לא נגע ספקו טהור מפני שזה טהרה צפה על פני המים ופליגי בה ר"י ורבנן בפ"ד במס' טהרות דקתני הזורק טומאה ממקום למקום ככר לבין המפתחות מפתח לבין ככרות טהור ר"י אומר ככר לבין המפתחות טמא מפתח לבין ככרות טהור: וכל שהוא מטמא מלמעלה לאתויי זב וזבה. כגון עליונו של זב ותחתונו של זב דמטמאי בלא נגיעה ספקן טמא דלא טהרו אלא ספק טומאת מגע: מת בכלי וכלי צף ע"פ המים. ויודע הוא שלא האהיל עליו וספקא ליה אם נגע אם לא נגע וה"ה דה"מ למבעיא שרץ בכלי: בתר כלי אזלי' והרי צף או בתר מת אזלי' והרי הוא מונח. ואת"ל ב) לאו בתר כלי אזלי' והו"ל כמונח: מת על גבי שרץ. וס' נגע במת מי אמרי' כיון דשניהם טמאים חשיב כחד גופא והוי טומאה צפה. או דילמא כיון דאין טומאתם שוה שזה טומאת ערב וזה טומאת ז' הוי כמונח בכלי: שרץ ע"ג נבילה מי אמרי' כיון דשניהם טומאת ערב כחד גופא דמי והוי טומאה צפה: או דילמא כיון דהאי בכעדשה ה"ל כמונח בכלי: שרץ ע"ג שרץ וס' נגע בעליון מהו. הא ודאי טומאתן ושיעורן שוה: או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא: שרץ ע"ג נבילה שנימוחה מהו כיון דנימוחה הו"ל משקה ולא הויא הפסקה בין שרץ למים או דילמא האי אוכל' הוי. כיון דמאוכל בא חשיבי הפסק:

א) נראה דצ"ל וכן כשהטהרה צפה דבר כו'. ב) נראה דצ"ל ואת"ל לאו בתר כלי אזלינן והיינו לפי פי' ר"ל דאו בתר כלי מקרי צף ולכן כפי' התוס'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones